

Csorba Ferenc*

KEZESSÉG ÉS MÖGÖTTES FELELŐSSÉG A GAZDASÁGI TÁRSASÁGOK TARTOZÁSAIÉRT

Általános felvetés

A gazdasági életben egyre nagyobb gondot jelent az ún. *körbetartozás*. Kiemelten az építőiparban jelent ez nagy problémát, de más ágazatokban is – egyes becslések szerint – a körbetartozások miatti kintlévőségek makrogazdasági szinten az ezermilliárd forintot meghaladják. Köztudottan körbetartozás alatt azt értjük, amikor egy cég a vele szemben támasztott és elismert alvállalkozói követelést azért nem tudja kifizetni, mert az alvállalkozóval elvégzetett munka megrendelője sem fizetett az adott cégnek. Vagyis egymásba kapcsolódó fizetési láncolat egyik láncszeme a generálkivitelező, aki megtagadja az alvállalkozó jogos számlakövetelésének kifizetését, és ezáltal a további szubalvállalkozók sem juthatnak követelésük kielégítéséhez. Ott vannak aztán, nem is kis számmal azok a vállalkozók, amelyek különféle létező, de sokszor mondva csinált okokra hivatkozva nem fizetnek, illetve a végtelenségig halogatják fizetésük teljesítését.

A körbetartozások alapvető okainak, a nem fizetők indokainak feltárása inkább pénzügyi-gazdasági, üzletpolitikai kérdések tisztázását igénylik, s nem azok jogi szempontú elemzését. Kérdés azonban, hogy milyen jogi lehetőségek vannak? Mit tehet egy vállalkozó, ha el akarja kerülni a körbetartozás következményeit? Mivel kényszerítheti ki a más ok miatt nem fizető partner fizetési hajlandóságát? A többféle lehetséges megoldás közül a *kezességet* mint szerződéses biztosítékot, valamint a törvényben a gazdasági társaság korlátlanul felelős tagjának mögöttes felelősségét vizsgálom meg és elemzem, jogerősen lezárult bírósági eljárások alapján.

A kezesség

A kötelmi jog körében a szolgáltatás biztosítékai között kiemelkedő jelentőséggel bír a kezesség jogintézménye (Szladits, 1941).

A kezesség a szerződés teljesítésének személyi biztosítéka. A szolgáltató (jogosult) a kezes-sel arra köt szerződést, ha a szolgáltatást igénybevevő (kötelezett) az ellenértéket nem fizeti

* *főiskolai docens, Általános Vállalkozási Főiskola*

meg (nem teljesít), helyette a kezes fog fizetni. A Polgári Törvénykönyv¹ (a továbbiakban Ptk.) 272. § (1) bekezdése kimondja:

„Kezességi szerződéssel a kezes arra vállal kötelezettséget, hogy amennyiben a kötelezett nem teljesít, maga fog helyette a jogosultnak teljesíteni.”

A Ptk. 272.§ (2) bekezdése rögzíti:

„Kezességet csak írásban lehet érvényesen vállalni.”

Vagyis a kezesség csak szerződéssel jöhet létre, az alapszerződés biztosítékaként, járulékos jelleggel. Az üzleti életben gyakorta előfordul, ha egy vállalkozás hitelt kíván felvenni, vagy átutalással, utólagos fizetéssel áruvásárlást eszközöl, vagy akár tartós jogviszonyban (pl. bérlet) folyamatos fizetési kötelezettséget vállal, a gazdasági társaság vezetője saját személyében kezességet kell, hogy vállaljon az általa irányított társaság kötelezettségeinek teljesítéséért, különben a vállalkozás nem kap hitelt, vagy nem kötik meg vele a bérleti szerződést, illetve egyéb más szerződést.

A kezesi szerződéssel a jogosult viszonylag biztonságos helyzetben van a kötelezett teljesítését illetően. Akkor ugyanis, ha például a beépítésre szánt anyagot vásárló gazdasági társaság a késleltetett fizetéssel átvett anyagokat beépíti, de a megrendelője bármely ok miatt nem fizeti ki a munkát, ha nem elég tőkeerős, nem tudja kifizetni a vásárolt anyagot, de ha a gazdasági társaság vezetője saját személyében kezességet vállalt, tőle általában könnyebben behajtható a vételár, a tartozás.

A kezességvállalás csak írásban történhet. A jogalkotó nemcsak a bizonyíthatóság miatt rögzíti az írásbeliséget, hanem annak elősegítése miatt is, hogy a kezességvállalás jól megfontolt, kellően meggondolt legyen, ne pedig csak egy elsietett „kezességet vállalok” kifejezéssel jöjjön létre.

Ha a kezességet elvállalták, az alól mentesülni csak a jogosult hozzájárulásával lehet. A jogosult hozzájárulása nélkül a kezesi szerződés felbontására csak a Ptk-ban szabályozott érvénytelenségi okok esetében kerülhet sor. (Például, ha a kezességvállalást álképviselő vagy cselekvőképtelen személy írta alá, illetve tévedés, megtévesztés vagy más, a törvényben nevesített érvénytelenségi ok bizonyosodik be. Tehát a kezesség csak érvényes szerződés esetén érvényesülhet, az érvénytelen szerződést biztosító kezesség is érvénytelen (Jobbágyi–Farkas, 2005).

Az írásba foglalás nem azt jelenti, hogy meghatározott formában, minősített okiratban lehet a kezességet elvállalni, hanem csak azt, hogy le kell írni, ki miért és kiért vállal kezességet, és azt a kezességet vállalónak természetesen alá kell írnia. A törvény az esetleges bizonyítási nehézségek elkerülése végett kívánja meg, hogy a kezességet csak írásban lehessen elvállalni (Bíró, 2006).

A kezességnek két fajtáját különböztetjük meg: az egyszerű vagy sortartásos kezességet és a készfizető kezességet. A sortartásos kezes csak akkor felel a tartozásért, ha a kötelezett azt nem rendezi. A készfizető kezes a kötelezettel egy sorban felel a tartozásért, a jogosult saját döntése szerint a tartozást közvetlenül a készfizető kezestől követelheti.

A Ptk. 274. § (1) bekezdése rögzíti:

„A kezes mindaddig megtagadhatja a teljesítést, amíg a követelés a kötelezettől és az olyan kezesektől, akik őt megelőzően reá tekintet nélkül vállaltak kezességet, behajtható. Ez a szabály a kötelezett és a kezesek együttes perlését nem gátolja.”

¹ Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény

A Ptk. 274. § (2) bekezdése pedig kimondja:

„A kezes nem követelheti, hogy a jogosult a követelést először a kötelezettől hajtsa be (készí­fizező kezeség), ha:

- a) a felek így állapotok meg*
- b) a kezeséget kár megtérítésére vállalták*
- c) a kezeséget bank vállalta.”*

Függetlenül attól, hogy a Ptk. 274. § (1) bekezdése a sortartásos kezesé­gvállalásnál a köte­lezett és a kezes együttes perlését megengedi, vagyis ha jogerős ítélet születik a kötelezett tartozásáról, azért a kezes is felel, de ellene a végrehajtást csak akkor lehet megindítani, ha a kötelezettel szemben sikertelen a behajtás (kiüresedett gazdasági társaság). Ezért a gyakorlatban a készí­fizező kezeség vállalásának kikötése az elterjedt. Ennek logikája a következő: ha a kötelezett nem fizet, nagy valószínűséggel azért nem teszi, mert nincs miből. A gazdasági társasági formák nagy része korlátolt felelősségű, ami azt jelenti, hogy a gazdasági társaság a tartozásaiért a saját vagyonával felel, a gazdasági társaság tagjai, részvényesei saját személyes vagyonukból nem felelnek a gazdasági társaság tartozásaiért.

Vagyis, ha a kötelezett gazdasági társaság nem fizet, be lehet perelni, a jogos követelést a bíróság megítéli, de az ítéletben foglalt követelés beszedése, végrehajtása sok esetben nem lehetséges, mert a gazdasági társaságnak adott esetben semmi végrehajtható vagyona nincs. Ezért sokkal célszerűbb – ez a pénzügyi intézetek következetes gyakorlata – közvetlenül a kezes ellen fordulni, gyorsabb és költségkímélőbb a kezeset kényszeríteni a helytállásra.

Fent megállapításokat egy jogeseten keresztül mutatom be.

A Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság kötelezte alperest készí­fizező kezeség vállalá­­sára tekintettel 4.376.943 forint számlatartozás és járulé­kainak megí­fizetésére². Alperes a „HT” Kft. ügyve­zetője volt. A „HT” Kft. szállítási szerződést kötött felperesi Kft-vel meghatározott áru­felelőségekre. A több tételből álló áruszállítás összértéke 4.376.943 forint volt. A szállítási szerződés az egyes áruszállítványok átvételét követő 60 napon belüli fizetési köte­lezettséget írt elő. A „HT” Kft. az átvett anyagokat egy építkezésen – ahol alvállalkozóként dolgozott – beépítette. Az alvállalkozói szerződés szerint a „HT” Kft. részszámlák benyújtására jogosult volt. A részszámlákat a benyújtást követő 30 napon belül kellett a fővállalkozónak kifizetnie. A fővállalkozó – nem valós okokra hivatkozva – a részszámlák kifizetését megtagadta. A családi vállalkozás szintjén működő „HT” Kft-nek nem volt olyan pénzügyi háttere, hogy a felperesi számlákat saját erejéből kifizesse. A „HT” Kft. a tartozását elismerte. A szállítási szerződésben többek között következő szöveg volt olvasható:

„Vevő jelen szerződést aláíró képviselője – mint természetes személy – készí­fizező kezesként köte­lezettséget vállal arra, hogy amennyiben Vevő a Szállítóval szemben fennálló tartozásait határidőben nem í­zeti meg, úgy maga fog helyette teljesíteni.”

A bírósági eljárás során alperes nem ismerte el kezesi köte­lezettsé­gét. Alapvetően azzal védekezett, hogy magánemberként nem írta alá a szállítási szerződést. Márpedig a kezesé­gvál­lalat a törvény szerint írásba kell foglalni. A kezeség vállalást mint egyik szerződéses pontot a gazdasági társaságok között létrejött szállítási szerződés nem tartalmazhatja jogérvényesen. A szállítási szerződést cégszerűen írta alá, ez azonban semmiképpen nem jelentheti, hogy ma­gánemberként köte­lezettséget vállalt volna a kezeségre, még ha ezt tartalmazza is a szállítási szerződés megszövegezése.

² Budapesti XVIII. és XIX. Kerületi Bíróság 7.P.20818/2007/15.

A felperes az alperes védekezésével szemben a Pp. 196. § (1) bekezdés d) pontját hozta fel³. A törvényhely kimondja:

„A gazdálkodó szervezet által üzleti körében kiállított szabályszerűen aláírt okirat magánokirat, amely az ellenkező bizonyításig teljes bizonyítékául szolgál arra, hogy kiállítója az abban foglalt nyilatkozatot megtette, illetőleg elfogadta, vagy magára nézve kötelezőnek ismerte el.”

Az nem volt vitás, hogy a felperes és a „HT” Kft. között a szállítási szerződés érvényes volt, mert az a törvényben megkívánt alakiságokkal rendelkezett, teljes bizonyítékául szolgáló magánokiratként. A bíróság értelmezése szerint a kezességvállalásra, a már hivatkozott Ptk. 272. § (2) bekezdése alaki feltételként csak írásbeliséget ír elő. A törvényhely nem tartalmazza az írásbeliség előírásán túlmenően a kezesség létrejöttének teljes bizonyító erejű okiratba foglalását, tanúk alkalmazását.

Az írásbeliség előírásánál annak alakszerűségéhez elegendő a kezességvállalás lényeges tartalmának leírása és a kezes részéről történő aláírása. A jogosult a kezességvállalást bármilyen formában elfogadhatja, akár szóban, akár ráutaló magatartással, és természetesen írásban is (Köles, 2004).

A Pest Megyei Bíróságnál felperes készfizető kezességvállalás alapján kérte kötelezni alperesi társaság ügyvezetőjét 7.491.600 forint megfizetésére⁴. Az adós társaság 7.491.600 forint értékben vásárolt különféle árufeleséget, amit a megjelölt határidőig nem fizetett meg. Az adós Kft. ügyvezetője, az alperes, készfizető kezességet vállalt az adós társaság megjelölt tartozásáért. A készfizető kezesség érvényesnek mondható alaki szempontból. A kezességet vállaló alperes kifejezetten megjelölte felelősségvállalásának jogcímét, a felelősségvállalás összeghatárát, a kezességvállalásról szóló nyilatkozatát aláírta. A Ptk-ban előírt írásbeliség megvalósult a már részletezett szabályoknak megfelelően.

A per folyamán azonban az alperes vitatja az adós társaság tartozását. Vitatja a 7.491.600 forint értékű áru átvételét. A felperes a per jelen állásában nem tudja bizonyítani átvételi elismervénnyel, szállító levéllel, befogadott számlával, vagy más módon, hogy az összes árut az adós társaság átvette, illetve csak az áru átvételének csekély mennyiségét, az összes követelés mintegy 18%-át igazolja.

A felperes a kezességet elfogadó nyilatkozat tartalmával (miszerint az adós Kft. ügyvezetője elismeri a Kft. tartozását) tudja csak bizonyítani követelését. Vajon elegendő-e kizárólag egy tartozáselismerés akkor, ha a társaság könyveiben, kimutatásaiban az elismert követelés alapjául szolgáló árukészlet nem található?

Az alperes szerint a kezességvállalási nyilatkozatában csak keretösszeget jelölt meg, nem a tényleges tartozást, ezért nincs a felperes birtokában okirat vagy más bizonyíték az áru átvételéről.

A követelés megalapozottsága alapfeltétele annak, hogy a kezes felelőssége egyáltalán szóba jöhessen. Addig, amíg adós a tartozását nem ismeri el, vagy azt a bíróság jogerősen meg nem állapítja, a szerződés teljesítésének biztosítékául vállalt kezesi felelősség alapján a követelés behajtása nem lehetséges. A kezesi szerződésben a kezes arra vállal kötelezettséget, hogy amennyiben a kötelezett nem teljesít, maga fog helyette a jogosultnak teljesíteni (Polgári Törvénykönyv Magyarázata, 1981). A két együttes feltétel – 1. kötelezett tartozik; 2. kötelezett

³ Polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény

⁴ Pest Megyei Bíróság 10.P.21.176/2008.

nem teljesít – közül az első feltétel nem bizonyítható, ezért a tartozás pontos összegének meghatározásáig a kezesi felelősség fel sem merülhet.

A házastárs felelőssége

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság kimondta az I. rendű alperes készfizető kezeség vállalásán alapuló felelősségét és kötelezte 24.920.943 forint és járulékai megfizetésére⁵. Az I. rendű alperes ügyvezetője és társtulajdonosa volt a szállítási szerződést kötő Kft-nek, amely a továbbértékesítéshez átvett árumennyiséget felperesnek nem fizette meg. Idővel felszámolási eljárás során törlésre került a társaság a cégjegyzékből. A felperes a nem vitatott hitelezői igényét szabályszerűen bejelentette a felszámolónak, de annak – felosztható vagyon hiányában – kielégítése nem történt meg. Az Ítéletábla elé került ügyben I. rendű alperes készfizető kezeség vállalását érvényesnek fogadta el a bíróság és I. rendű alperest helytállásra kötelezte.

A perben felmerült a házastárs felelőssége, a másik házastárs által kötött ügyletekért. A perben az I. rendű alperes házastársa II. rendű alperesként szerepelt. A felperes egyetemlegesen kérte kötelezni a házastársat is az I. r. alperes kezeségvállalása szerinti helytállásra. A kereseti kérelem jogalapjaként a Csjt. 30. § (1) és (2) bekezdését jelölte meg⁶.

A Csjt. 30. § (1) bekezdése kimondja:

„A vagyonközösség fennállása alatt, továbbá a házassági életközösség megszűnésétől a közös vagyon megosztásáig terjedő időben csak a házastársak közös egyetértésével lehet a vagyonközösséghez tartozó tárgyakat elidegeníteni vagy általában olyan vagyonjogi rendelkezést tenni, amely nem a házastársak különvagyonára tartozik.”

A Csjt. 30. § (2) bekezdése pedig rögzíti:

„Bármelyik házastársnak a vagyonközösség fennállása alatt kötött, az előbbi rendelkezés alá tartozó visszerthes ügyletét a másik házastárs hozzájárulásával kötött ügyletnek kell tekinteni, kivéve, ha az ügyletkötő harmadik tudott, vagy a körülményekből tudnia kellett arról, hogy a másik házastárs az ügyletnek nem járult hozzá...”

A felperes álláspontja szerint arra tekintettel, hogy az alperesek érvényes házasságban élnek, közöttük a Csjt. értelmében házassági vagyonközösség áll fent, ezért a házastárs kötelezettség vállalásáért (kezeségvállalás) a feleség is felelősséggel tartozik.

A felperesi állásponttal szemben a II. r. alperes arra hivatkozott, hogy férje nem házastársi vagyonközösséghez tartozó tárgyakra vállalt kezeséget, hanem a Kft. tartozásaiért, viszont a Kft. nem tartozik a házastársi vagyonhoz, ezért nem felel a férje kezeségvállalásáért.

A Csjt. 27. § (1) bekezdése szerint:

„A házasság megkötésével a házastársak között a házassági életközösség idejére házastársi vagyonközösség keletkezik. Ennek megfelelően a házastársak osztatlan közös tulajdona mindaz, amit a házassági életközösség ideje alatt akár együttesen, akár külön-külön szereztek, kivéve azt, ami valamelyik házastárs különvagyonához tartozik...”

⁵ Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 7.G.15.07.040.045/11.

⁶ A házasságokról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény

Vagyis a törvény erejénél fogva a Kft. üzletrésze is a házastársi vagyontársaságba tartozik, amennyiben azt a házastársi életközösség alatt bármelyik házastárs megvásárolta, vagy a gazdasági társaság alapításakor a meghatározott értéket (készpénzt, nem pénzbeli betétet) a társaság rendelkezésére bocsátotta. A társasággal szembeni viszonyban a Kft. tag házastárs gyakorolja a tagsági jogokat, a nem tag házastárs hozzájárulása nélkül is rendelkezhet üzletrésze átruházásáról, de a házastársak belső viszonyában az üzletrész a házastársi közös vagyonhoz tartozik.

Valójában mit is jelentenek ezek a rendelkezések? Arról van szó, hogy a Csjt. rendelkezései alapján a házassági közös vagyonnal a házastársak csak közösen rendelkezhetnek. Amennyiben az egyik házastárs kötelezettséget vállal, a törvény vélelmezi, hogy az a másik házastárs hozzájárulásával történik. Erre a vélelemre azért van szükség, mert ellehetetlenítené az életet, ha minden esetben a bármilyen kötelezettséget vállaló személynél, mielőtt a kötelezettségvállalásra sor kerül, tisztázni kellene, hogy az illető házas-e, vagy élettársi kapcsolatban él-e és ha igen, a házastársa, élettársa hozzájárult-e, egyáltalán tud-e a szóban forgó ügyletről stb. A törvény ugyanis abból indul ki, hogy a házastársak egymás iránti kölcsönös megbecsülésben, egymás ügyeiről tudva élnek.

A Csjt. 23. § (1) bekezdése rögzíti:

„A házastársak jogai és kötelezettségei egyenlőek: a házasság ügyeiben közösen kell dönteniük.”

A Csjt. 24. §-a pedig kimondja:

„A házastársak hűséggel tartoznak egymásnak, és egymást támogatni kötelesek.”

Abban az esetben, ha véleménykülönbség van a házastársak között valamely kötelezettség vállalásával kapcsolatban, a másik házastárs tiltakozása esetében jogérvényesen nem köthető meg a vonatkozó szerződés. Természetesen ehhez az kell, hogy az ügylet megkötése ellen az ügyletkötő harmadik személynél a házastárs kifejezetten tiltakozzon és a tiltakozást kellő módon bizonyítani lehessen. Ezzel a tiltakozással lehet csak áttörni a Csjt. 30. § (2) bekezdésében írt vélelmet, e tiltakozás után kerülheti el a másik házastárs a felelősségvállalásban való osztozást.

A felhozott bírósági eljárásban ilyen tiltakozás, vagy bármely, a házastársi felelősséget korlátozó körülmény nem volt bizonyítható, ezért a Debreceni Ítéletábla helyben hagyta az elsőfokú megyei bíróság ítéletét, megállapította a II. r. alperes felelősségét a férje, az I. r. alperes kezességvállalásáért. Azonban az egyetemleges felelősséget elutasították⁷.

A kezességvállalás miatt a több mint 24 millió forint kifizetésére az I. r. alperes kötelezhető volt, de a házassági vagyontársaságból eredő felelősség a házastárs egyetemleges marasztalását nem alapozta meg. A már részletezett törvényhelyek szerint a házastárs csak a házastársi közös vagyon reá eső részével felelhet a másik házastárs tartozásaiért. Egyszerűbben a házasságuk alatt közösen szerzett vagyon mint szerzeményi vagyon lehet csak alapja a helytállásnak. Ennek a szerzeményi vagyonnak a fele része illeti meg a házastársat, tehát ezzel a hányaddal tartozik helytállni a másik házastárs tartozásaiért.

Csak megemlítve: a Csjt. 27. § (2) bekezdése lehetővé teszi, hogy a házastársak, akár a házasságkötésük előtt, akár a házasságkötésük után szerződéssel rendezhessék egymás közötti vagyoni viszonyaikat. Ebben a szerződésben a Csjt. rendelkezéseitől eltérően is meghatározhatják, hogy mely vagyon kerül közös-, illetőleg különvagyonba. Abban az esetben, ha bizony-

⁷ Debreceni Ítéletábla 6.f.III.30.378/2007/4.

talán üzleti vállalkozás, vagy más körülmények indokolják a másik házastárs vagyoni biztonságát, kifejezetten tanácsos a házastársak egymás közötti vagyoni viszonyait ilyen szerződésben rendezni. Ez esetben a házastársak kötelezettsége keletkezik: ha bármely ügyletet köt, akkor köteles tájékoztatást adni arról, hogy a szerződéssel érintett vagyontárgy különvagyonába tartozik-e, vagy sem.

Korlátlanul felelős tag mögöttes felelőssége

A dolgozat előző két fejezetében a szerződéses kötelezettség teljesítésének biztosítékai közül a kezesi felelősséget és a házastársi felelősségnek feltételeit bírósági ítéleteken keresztül elemeztem.

A kezesi felelősségvállalás csak szerződésben lehet jogérvényes, amelyre a Ptk. kötelező alakisként írásbeliséget ír elő. A házastárs felelősségét törvény szabályozza, de megadja a lehetőségét a törvényben előírt felelősségi szabályoktól eltérő szabályok szerződésben való rögzítésére is.

A gazdasági társaság korlátlan felelős tagjának a társaság tartozásaiért való felelősségét törvény írja elő, amelynek rendelkezéseitől eltérni nem lehet⁸. A dolgozatomban kizárólag a közkereseti társaság tagjainak és a betéti társaság beltárgyjának felelősségét vizsgálom. A Gt. 108. § (3) bekezdésének utaló szabálya értelmében, a betéti társaság beltárgyára a közkereseti társaságra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. A közkereseti társaság tagja felelőssége a Gt. 97. § (1) bekezdése szerint a következő:

„A társaság kötelezettségeiért elsősorban a társaság felel vagyónával. Ha a társasági vagyon a követelést nem fedezi, a társaság kötelezettségeiért a tagok saját vagyonukkal korlátlanul és egyetemlegesen felelnek.”

A társaság tartozásaiért tehát a tag nem külön szerződés, nem megállapodás, nem a kezesség szabályai alapján, hanem a törvény erejénél fogva felel. Ez a felelősség mögöttes felelősség (Wellman, 2006). A mögöttes felelősség azt jelenti, hogy mindaddig, amíg a társaságtól a követelés behajtható, a tagnak helytállási kötelezettsége nincs. Csak azt követően, ha a társaság fizetéképtelené válik, vagyis a társasággal szemben a követelés behajtása megghiúsul, fordulhat a jogosult a tag ellen, aki a megítélt követelést a társaság helyett kifizetni köteles a magánvagyonából.

Fentiek tükrében mondhatnám azt is, hogy a legbiztonságosabb dolog, ha az adós közkereseti társaság vagy betéti társaság, hiszen, ha a társaság nem tud fizetni a tag helyt áll helyette. A gyakorlatban azonban ez nem mindig igazolódik be. Előre bocsátom, hogy közkereseti társasági forma meglehetősen kevés van a vállalkozói szférában, ennél sokkal jobban elterjedt a betéti társasági formáció, ahol általában csak egy beltárg van, vagyis egyetlen olyan személy, aki teljes vagyónával korlátlanul felel a társaság tartozásaiért.

Azt, hogy a korlátlanul felelős tagnak van-e vagyona, van-e ingatlana vagy egyéb más értéket képviselő tárgya – mindaddig amíg a tag ellen a mögöttes felelőssége miatt végrehajtás el nem indul – kideríteni nem, vagy csak nagyon nehezen lehet. A korlátlanul felelős tag ugyan helyt állni köteles a társaság kiegyenlített tartozásaiért, de ha nincs vagyona, értéke a tagnak, akkor a vele szembeni végrehajtás is eredménytelen. Adósok büntöne pedig Magyarországon nincs, mondhatni „büntetlen” marad a mögöttes felelősségéért hely állni nem tudó vagyontalan tag.

⁸ *Gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény*

Kialakulhat olyan helyzet is, amikor a korlátlanul felelős tag mögöttes felelőssége a jogszabály rendelkezése miatt nem áll fenn a társaság tartozásaiért. A törvény rendelkezése értelmében a tag mögöttes, háttérfelelőssége a társaság rendezetlen tartozásaiért áll fenn. Abban az esetben, ha a lejárt, jogerősen megítélt, vagy elismert, vagy nem vitatott tartozást a társaság nem tudja kifizetni és vele szemben a végrehajtás eredménytelen a fizetési képtelenség megállapítása iránt a hitelező eljárást kezdeményezhet⁹. Ilyenkor a bíróság elrendelheti a felszámolási eljárást a Cstv. 22. §-a szerint.

A hitelezőnek a felszámolási eljárás közzétételétől számított 40 napon belül a követelését be kell jelentenie a felszámolónak. A felszámoló az elismert követeléseket nyilvántartásba veszi. A 40 napon túl de egy évben belül bejelentett követelések nyilvántartásba vétele is megtörténik, de ezek kielégítése csak a 40 napos határidőn belüli követelések kielégítését követően történhet meg. (Cstv. 27. § (1) és (2) bekezdés, 46. § (5) bekezdés b) és c) pont, 37. § (1) és (2) bekezdés).

A Cstv. 37. § (3) bekezdése pedig rögzíti:

„Az (1) - (2) bekezdésben foglalt esetekben az egyéves határidő elmulasztása jogvesztéssel jár.”

Az egyéves bejelentési határidő tehát jogvesztő, ami azt jelenti, hogy ha a hitelező a társasággal szembeni követelését a felszámolás elrendelése közzétételétől számított egy éven belül nem jelenti be, az igényérvényesítési jogát elveszti, vagyis egy év után nem követelhet semmit sem a társaságtól, hitelezői státusza megszűnt. Vagyis a társaság a követelésért – a bejelentés elmulasztása miatt – nem felel, ami azt jelenti, hogy jogilag nem követelhető a követelés ki-egyenlítése.

Mi a helyzet ilyenkor a társaság korlátlanul felelős tagjának helytállásával? Felmerülhet a kérdés: ha a társasággal szemben nem követelhető a teljesítés, akkor a korlátlanul felelős tag a törvény erejénél fogva köteles-e helytállni a jogerős bírósági ítéletben foglalt tartozásáért? A már idézett rendelkezés szerint a társaság kötelezettségeiért a tagok saját vagyonukkal korlátlanul és egyetemlegesen felelnek. A tagok felelőssége mögöttes, vagyis ha a társaság a kötelezettségért már nem felel (a követelés bejelentési határidejének elmulasztása miatt), akkor a mögöttes felelőssel szembeni igényérvényesítés sem lehetséges.

Lássuk hogyan érvényesülnek ezek a szabályok a bírói gyakorlatban.

A Legfőbb Bíróság elő került ügy tényállása a következő volt: A bíróság az Sz. és Fia betéti társaságot kötelezte arra, hogy fizessen meg felperesnek 4.424.544 forint és járulékait számlatartozás címén, egyúttal rögzítette azt is, ha a betéti társaságtól a követelés behajthatatlan, úgy a betéti társaság beltagja köteles a fenti összeget megfizetni. Az ítélet 2004. október 14-én jogerőre emelkedett. A felperes a jogerőre emelkedés után a végrehajtást megindította. Időközben az Sz. és Fia betéti társaság fizetési képtelenségét a megyei bíróság megállapította és a felszámolási eljárás megindításáról szóló végzést 2004. augusztus 5-én közzétette. A felperes a felszámolónál nem jelentette be, sem a 40 napos határidőn belül, sem azon túl az egyéves határidőn belül a követelését, így a felszámoló nem vette nyilvántartásba hitelezőként.

Amikor a betéti társaságot és a beltagot elmarasztaló ítélet jogerőre emelkedett a társaság már felszámolás alatt állt.

⁹ A csőd-eljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény

A Cstv. 38. § (3) bekezdése többek között kimondja:

„A felszámolás kezdő időpontja után a gazdálkodó szervezet ellen a felszámolás körébe tartozó vagyonnal kapcsolatos pénzkövetelést csak a felszámolási eljárás keretében lehet érvényesíteni...”

A felszámolás alá került társasággal szemben követelést csak a felszámolási eljárás keretében lehet érvényesíteni, aminek feltétele a követelés szabályszerű bejelentése a felszámolónál, a követelés nyilvántartásba vétele céljából. Az Sz. és Fia betéti társasággal szemben az igény bejelentésére nem került sor.

Az egyéves határidő elmulasztása miatti jogvesztés következménye az, hogy a felszámolás alatt álló társasággal szemben az igényt már nem lehet érvényesíteni. Tehát a felperesnek a jogerős ítélet ellenére nincs érvényesíthető követelése a betéti társasággal szemben. Ennek eredménye az, hogy a beltág mögöttes felelőssége sem áll meg. Ha ugyanis a társasággal szemben jogvesztés miatt követelést nem lehet érvényesíteni, ez kihat a mögöttes felelősségre is. Az egyéves határidő elmulasztása nemcsak az Sz. és Fia betéti társasággal szemben járt jogvesztéssel, hanem a járulékos kötelezettel, a beltaggal szemben is¹⁰.

Összegzés

Az üzleti életben vállalt kötelezettségek teljesítésének biztosítékául több jogintézmény szolgál. Ezek közül tárgyaltam a kezességet, amelynek elvállalása nagymértékben megkönnyíti a jogosult helyzetét jogos követelése kiegyenlítésében. Azonban pontos szabályok, előírások vannak, amelyek figyelmen kívül hagyása a kezesség elvállalásának érvénytelenségét jelentheti. A kezességet elvállaló személy házastársa – a törvény erejénél fogva – is felel a házastárs kötelezettségéért. Amíg a kezességet elvállaló teljes vagyonával felel a helytállásért, addig a házastárs felelőssége csak a közös házastársi vagyon reá eső része erejéig tart.

A gazdasági társaság korlátlanul felelős tagja a társaság tartozásaiért felel, de ha a társaság felszámolásra kerül a hitelező köteles szabályszerűen bejelenteni követelését a felszámolónál. Ennek elmulasztása azt eredményezi, hogy a hitelező az egyéves jogvesztő határidő miatt igényérvényesítésével már nem élhet a mögöttes felelős taggal szemben sem.

¹⁰ Legfelsőbb Bíróság Pfv. XI.20.058/2007.

Felhasznált irodalom

A Polgári Törvénykönyv Magyarázata (1981), Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó.

Bíró György (2006): *Kötelmi Jog Közös Szabályok*. Miskolc, NOVOTNI Kiadó.

Jobbágyi Gábor – Farkas Judit (2005): *Kötelmi Jog*. Budapest, Szent István Társulat.

Köles Tibor (2004): *Polgári Jog II. Kötelmi Jog*. Budapest, Novissima Kiadó.

Szladits Károly (1941): *Magyar Magánjog*. Budapest, Grill Károly Könyvkiadóvállalat.

Wellman György (2006): *A közkereseti társaság tagjainak mögöttes felelősségéről*.
In: Ünnepi kötet Sárközy Tamás 65. születésnapjára. Budapest, HVG-Orac.